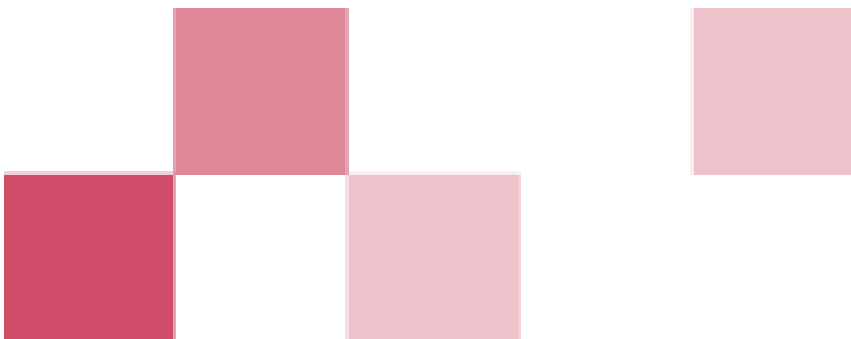

Les persones cuidadores al municipi de Barcelona: una aproximació a la seva quantificació

Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona

MAIG 2022

**Treball realitzat per l'equip de l'Institut d'Estudis Regionals i
Metropolitans de Barcelona (IERMB).**

Autors/res: Lara Navarro-Varas i Sergio Porcel.
Cerdanyola del Vallès, maig de 2022.

Sumari

Sumari	3
Introducció	4
1. Perfils de les persones cuidadores: no professionals i professionals	5
2. Cuidadors/es no professionals	6
3. Cuidadors/es professionals	17
3.1. Treballadors/es del Servei d'Assistència Domiciliària	17
3.2. Treballadors/es de la llar	17
3.3. Treballadors/es de la llar sense contracte.....	21
A tall de síntesi: beneficiaris potencials de la Targeta Cuidadora	25
Annex	27
Referències bibliogràfiques	29

Introducció

Tot i que la Llei 39/2006 de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència (en endavant LAPAD) ha constituït un pas endavant en la formalització de les cures a Espanya i a Catalunya, el cert és que els resultats no estan a l'alçada dels esperats. La despesa pública destinada a les cures de llarga durada és bastant inferior a la mitjana europea i termes com invisibilitat, informalitat i precarietat continuen sent vàlids per descriure el model actual d'organització social de les cures.

Els governs municipals ocupen un paper important en aquest model. Els serveis d'atenció domiciliària (SAD) —serveis de proximitat per definició— adquireixen una nova magnitud mitjançant la LAPAD. L'Ajuntament de Barcelona ha impulsat diverses polítiques innovadores com ara les *Superilles socials* o la iniciativa *Vila Veïna* que si bé giren el voltant del SAD volen anar més enllà. En aquest sentit, l'objectiu últim és facilitar i consolidar el vincle entre els usuaris, les cuidadores (tant de l'àmbit professional com informal) i el veïnat, millorant alhora la qualitat del servei i les condicions laborals de les treballadores. Des d'una concepció més àmplia de les cures, el consistori també aprovà la *Mesura de Govern de Democratització de la Cura 2017-2020* i l'*Estratègia de Suport a les persones que cuiden familiars malalts o dependents a la ciutat de Barcelona 2019-2024*. En ambdós casos la finalitat principal és impulsar una altra manera d'organitzar socialment la cura que indubtablement passa pel reconeixement de la seva centralitat a la ciutat.

Dins d'aquesta mateixa trajectòria, el present projecte s'emmarca en el suport a l'elaboració de la '*Targeta de cures a la ciutat de Barcelona*'. Es tracta d'una eina de reconeixement i visibilitat de les tasques de cures, oferint al mateix temps serveis i suports pràctics a les persones que les duen a terme amb independència de quin sigui el vincle de la cura.

L'objectiu específic de l'informe que segueix és dimensionar el nombre de persones que hi ha actualment a la ciutat que exerceixen tasques de cura envers altres persones malaltes i/o dependents en l'àmbit domiciliari i no institucionalitzat (se n'exclouen explícitament les cures institucionalitzades). Per dur a terme aquest objectiu, es diferencia les persones cuidadores d'acord a si les cures es realitzen en un marc de professionalització o si aquestes tenen lloc de manera no professional (principalment per la via de la solidaritat familiar). Aquesta distinció també regeix en el disseny inicial de la '*Targeta de cures*' que assenyala dos col·lectius potencialment beneficiaris: la '*Targeta de cures plus*' adreçada a les cuidadores no professionals i la '*Targeta per professionals de la cura*'. Més enllà de la pròpia quantificació, l'informe també pretén caracteritzar les persones cuidadores i identificar-ne les seves necessitats. Per assolir aquestes fites s'ha fet un ús articulat de diferents fonts de dades (de naturalesa administrativa i enquestes). La disponibilitat de dades a nivell municipal sobre aquesta matèria no és molt extensa, raó per la qual en alguns casos s'han utilitzat també d'altres fonts de dades disponibles per realitzar alguna estimació. El producte resultant, per tant, és una mena de *patchwork* de dades i perfils de

cuidadors/es que tracta d'oferir una fotografia el més completa possible d'aquest col·lectiu, però que, inevitablement, inclou asimetries, solapaments i alguns buits.

1. Perfils de les persones cuidadores: no professionals i professionals

A cap país la cura de les persones malaltes i/o dependents està totalment substituïda per la provisió pública i/o mercantil, sinó que es tracta d'un complex entramat que comprèn cures de naturalesa formal i informal, de caràcter públic i privat, proveïdes per la família, però també per persones no emparentades. El que difereix entre països, i entre grups socials, és l'equilibri intern de tot aquest conjunt de cures.

Tot i que es tracta d'un entramat complex i amb múltiples interaccions difícils d'aïllar, sobretot des d'un punt de vista quantitatiu, al present informe es realitza una diferenciació de les cures d'acord a la seva professionalització. Així, en primer terme identifiquem les cuidadores no professionals que realitzen el treball de cures en un marc de solidaritat familiar i de manera informal. Aquest col·lectiu seria potencialment beneficiari de la 'Targeta de cures plus', si bé amb alguns matisos pel que fa a la dedicació i intensitat de les cures que es detallen més endavant. L'altre gran grup identificat seria beneficiari de la 'Targeta per professionals de la cura'. Com el seu propi nom indica estaria format per les persones que es dediquen a les tasques de cura en l'àmbit domiciliari de manera remunerada ja sigui per la via de la provisió pública (Estat) o per la via de la provisió privada (mercat).

A la taula 1 es detallen els principals perfils de cuidadors/res que exerceixen en l'àmbit domiciliari actualment al municipi de Barcelona i que es comptabilitzaran al llarg d'aquest informe.

Taula 1. Perfils de persones cuidadores segons la seva professionalització

<p>TARGETA DE CURES GENERAL</p> <p>Adreçada a totes les persones que exerceixen tasques de cura envers altres persones malaltes i/o dependents</p>		
	<p>TARGETA DE CURES PLUS</p> <p>Adreçada a persones que exerceixen tasques de cura amb una intensitat i dedicació majors</p>	<p>TARGETA PER PROFESSIONALS DE LA CURA</p> <p>Adreçada a treballadores de la llar i de la cura</p>
	<p>Cuidadors/es no professionals</p>	<p>Treballadors/es SAD</p> <p>Treballadors/es de la llar</p> <p><i>Treballadors/es de la llar sense contracte</i></p>

Font: elaboració pròpia amb la informació facilitada per la Direcció de Serveis d'Envel·liment i Cures de l'Ajuntament de Barcelona.

2. Cuidadors/es no professionals

Sobre les cuidadores no professionals recau el gruix de la cura de les persones malaltes i/o dependents. Es tracta de la cura tradicional assumida per la família (tradicionalment i principalment dones) en un marc de solidaritat intrageneracional i intergeneracional al marge de qualsevol principi econòmic. En tant que té lloc a l'àmbit privat roman en gran part invisibilitzada. No obstant, a mesura que la família nuclear va anar desplaçant a la família tradicional com a forma d'organització social, la cura actualment no es proporciona només dins la llar, sinó que pot transcendir el seus límits. De la mateixa manera, no es circumscriu únicament als vincles familiars, sinó que hi poden formar part altres persones de la xarxa relacional emparentades o no.

Tot i que gran part de l'organització social de la cura segueix descansant sobre les cuidadores no professionals, quantificar el nombre d'aquestes persones que resideixen actualment a la ciutat de Barcelona no resulta una tasca senzilla. L'*Enquesta de Salut de Barcelona*, elaborada per l'Agència de Salut Pública de Barcelona l'any 2016¹, permet realitzar una aproximació. L'enquesta inclou algunes preguntes a partir de les quals és possible quantificar la població resident a la ciutat que realitza tasques de cura, tot i que aquestes tasques poden tenir lloc en un altre municipi (quan la cura és fora de la llar).

A partir de les preguntes 140 i 141 del qüestionari s'identifiquen als enquestats/des que s'ocupen de les persones de 65 i més anys i/o de les persones discapacitades dins la pròpia llar (quadre

¹ En l'actualitat s'està realitzant una nova edició de l'enquesta però els resultats no estaran disponibles fins el segon trimestre de l'any 2022.

1). No obstant, aquesta identificació no es pot arribar a fer de manera totalment neta. D'una banda, la redacció de la pregunta, així com les opcions de resposta, dificulten diferenciar entre la persona enquestada i el propi cuidador/a. D'altra banda, no hi ha cap matís respecte a la no consideració de les tasques de cura com a part del treball remunerat. És a dir, no es pot saber si les persones que responen afirmativament estan emparades per la prestació econòmica de la *Llei de dependència* a l'hora de realitzar les cures en l'entorn familiar². Tampoc és possible conèixer el nombre d'hores que les persones cuidadores dins el propi domicili dediquen a les tasques de cura. No obstant això, a partir de les preguntes esmentades es construeix una nova variable que filtra als enquestats/des que cuiden en primera persona de la població de 65 anys o més i/o de persones discapacitades, ja sigui principalment o parcialment.

En segon terme, la pregunta 146 permet identificar, aquí sí de manera directa, els cuidadors/es no professionals que duen les tasques de cura en una altra llar. En aquest cas, a les persones que contesten afirmativament se'ls hi pregunta també per la quantitat d'hores que en dediquen setmanalment. Finalment, a partir d'ambdues preguntes es construeix una nova variable que identifica a tots els cuidadors/es no professionals, distingint l'espai de les cures (dins la pròpia llar, fora de la llar o simultàniament ambdues). A continuació, s'exposen els principals resultats acotats a la població de 16 i més anys que resideix a la ciutat.

² Es dedica l'apartat 2.1 a quantificar el nombre de cuidadors/es no professionals reconeguts mitjançant la LAPAD.

Quadre 1. Preguntes per identificar les persones cuidadores no professionals. Qüestionari individual. ESB, 2016

Només per a les persones que viuen amb menors de 15 anys i/o persones de 65 anys o més i/o persones discapacitades. Anoteu la resposta a la taula següent

139. Qui s'ocupa principalment dels menors de 15 anys que viuen a la llar? **LLEGIU**
 140. Qui s'ocupa principalment de les persones de 65 anys o més? **LLEGIU**
 141. Qui s'ocupa principalment de les persones discapacitades ? **LLEGIU**

	Persones no discapacitades		141. Persones discapacitades
	139. Menors de 15 anys	140. De 65 anys o més	
1. Vostè sol/a (persona entrevistada)			
2. La seva parella			
3. Principalment vostè amb l'ajuda de la seva parella			
4. A parts iguals entre vostè i la seva parella			
5. Vostè, compartint-ho amb algú altre que no és la seva parella			
6. Vostè, compartint-ho amb una persona contractada			
7. Una altra persona de la llar que no és la seva parella			
8. Una persona contractada			
9. Elles mateixes			
10. Serveis socials			
11. Una altra situació. Especifiqueu-la (pare, mare, germans, altres) ▼			

146. Vostè s'ocupa o ajuda a familiars, amics o veïns que viuen fora de la llar i que tenen problemes de salut, discapacitat o problemes derivats de la seva avançada edat? *S'exclou qualsevol tipus d'atenció que formi part de la seva professió, que faci a canvi d'una remuneració o com a voluntari/a.*

1. Sí
 2. No ➤ *passeu a pregunta 149*

147. De quantes persones se n'ocupa?

148. Aproximadament, quantes hores dedica **SETMANALMENT** a aquesta tasca d'atenció?

1. Menys de 20 hores a la setmana
 2. De 20 a 49 hores a la setmana
 3. 50 hores o més a la setmana

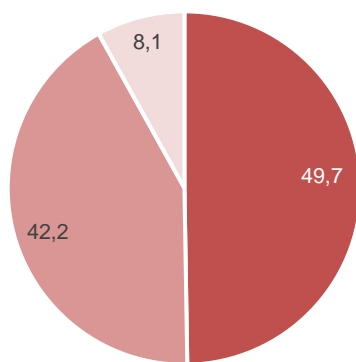
D'acord amb aquesta conceptualització de les persones cuidadores, es pot considerar que el 23,1% de la població de 16 anys i més resident al municipi de Barcelona són cuidadors/es no professionals (taula 2). En termes absoluts representen aproximadament 322.000 persones. Pràcticament, 1 de cada 4 dones barcelonines es poden considerar cuidadores no professionals (24,4%), una proporció que en el cas dels homes és lleugerament inferior, 1 de cada 5 (21,7%). Si bé la cura a la pròpia llar continua sent la més habitual (11,5%), les cures fora de la llar adquireixen força rellevància entre aquestes persones cuidadores (el 9,8% de la població i el 42% sobre el conjunt de les cures) (gràfic 1). De fet, aquesta sembla ser una pauta específica del municipi de Barcelona. L'anàlisi complementari amb l'*Encuesta de Condiciones de Vida*, edició de 2016, quantifica les cures fora de la llar sobre el conjunt de les cures en un percentatge molt inferior tant pel conjunt de l'estat espanyol com per Catalunya i l'Àmbit metropolità (29,3%, 24,9% i 26,3% sobre el conjunt de les cures respectivament).

**Taula 2. Cuidadors/es no professionals segons espai de cura (població de 16 i més anys).
Barcelona, 2016**

	% homes	% dones	% total	Absoluts (milers de persones)
Cuidadors/es pròpia llar	10,2	12,6	11,5	160,2
Cuidadors/es fora de la llar	9,4	10,1	9,8	135,8
Cuidadors/es dins i fora de la llar	2,1	1,7	1,9	26,0
Total cuidadors/es no professionals	21,7	24,4	23,1	322,0

Font: elaboració pròpia amb dades de l'ESB, 2016.

Gràfic 1. Distribució de la població cuidadora no professional segons l'espai de cura. Barcelona, 2016

■ Cuidadors/es pròpia llar ■ Cuidadors/es fora de la llar ■ Cuidadors/es dins i fora de la llar

Font: elaboració pròpia amb dades de l'ESB, 2016.

L'ESB permet també realitzar una descripció del perfil sociodemogràfic de les persones cuidadores no professionals. A la taula 3, es diferencia la composició social del col·lectiu de cuidadors/es atenent a si les tasques de cura les realitzen dins la pròpia llar o en un domicili diferent de l'habitual³. En aquest sentit, els propis resultats evidencien que es tracta de dos grups socials amb característiques molt diferenciades.

En el cas de les cures dins la pròpia llar, la proporció de dones cuidadores tendeix a ser més elevada (gairebé 6 de cada 10 persones cuidadores) i es tracta d'un col·lectiu més envellit. L'edat mitjana d'aquestes persones és de 62 anys, i més de la meitat superen els 65 anys. En canvi, entre les persones que cuiden fora de la seva pròpia llar, l'edat mitjana es redueix als 49 anys i només un 15% en supera l'edat de jubilació (taula 3). Aquesta diferència d'edat també explica l'elevada presència entre el col·lectiu de cuidadors/res dins la llar de persones amb estudis primaris o inferiors (53,7%), de persones inactives (66,4%) i d'un menor nivell econòmic (el 18% no tenen ingressos i 7 de cada 10 no superen els 1.200 euros mensuals) (taula 3 i gràfic 2). A

³ El nombre de persones que realitza simultàniament cures dins i fora de la llar és molt petit, per aquest motiu les dades no s'ofereixen desagregades. No obstant, sí s'inclouen en les dades referides al 'Total de cuidadors/es no professionals'.

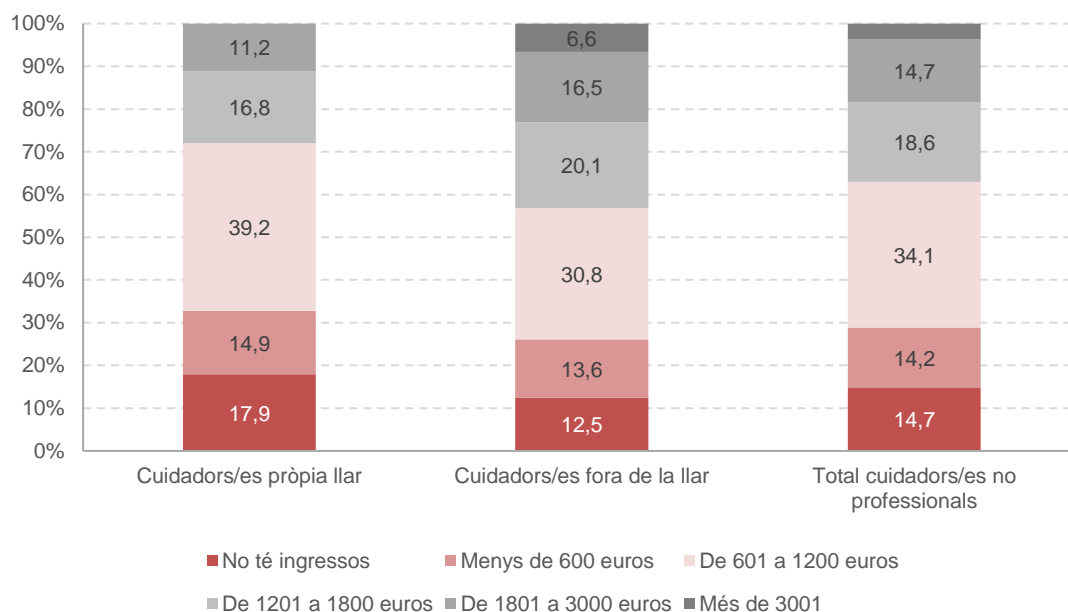
més, entre aquest col·lectiu també es tendeix a percebre un pitjor estat de salut en relació a les persones que cuiden fora de la llar: pràcticament 4 de cada 10 declaren tenir una salut regular o dolenta, mentre que entre les persones cuidadores de fora de la llar aquest percentatge és del 14,8% (gràfic 3). En aquest sentit, les dades apunten un important diferencial de classe social entre els perfils dels cuidadors/es no professionals segons si les cures tenen lloc dins el propi domicili o si, per contra, es proporcionen en una altre lloc de residència.

Taula 3. Perfil sociodemogràfic dels cuidadors/es no professionals. Barcelona, 2016

		Cuidadors/es pròpia llar	Cuidadors/es fora de la llar	Total cuidadors/es no professionals
Sexe (%)	Homes	41,4	45,1	43,8
	Dones	58,6	54,9	56,2
		100,0	100,0	100,0
Grups d'edat (%)	De 16 a 34 anys	6,0	22,7	13,0
	De 35 a 54 anys	25,8	35,4	31,7
	De 55 a 64 anys	15,8	26,5	21,6
	De 65 a 74 anys	25,3	12,1	18,6
	75 anys i més	27,3	3,2	15,1
		100,0	100,0	100,0
Edat (anys)	Edat mitjana	62	49	56
	Edat mediana	66	51	56
Nacionalitat	Espanyola	89,8	86,7	87,8
	Espanyola i una altra estrangera	3,3	6,5	5,2
	Estrangera	7,0	6,8	7,0
		100,0	100,0	100,0
Nivell d'estudis	Estudis obligatoris o inferiors	53,7	20,6	37,8
	Estudis secundaris postobligatoris	20,2	22,4	22,1
	Estudis superiors	26,2	57,1	40,1
		100,0	100,0	100,0
Relació amb l'activitat	Ocupats/des	24,9	59,2	42,1
	Aturats/des	8,7	13,4	11
	Inactius/ves	66,4	27,4	46,9
		100,0	100,0	100,0

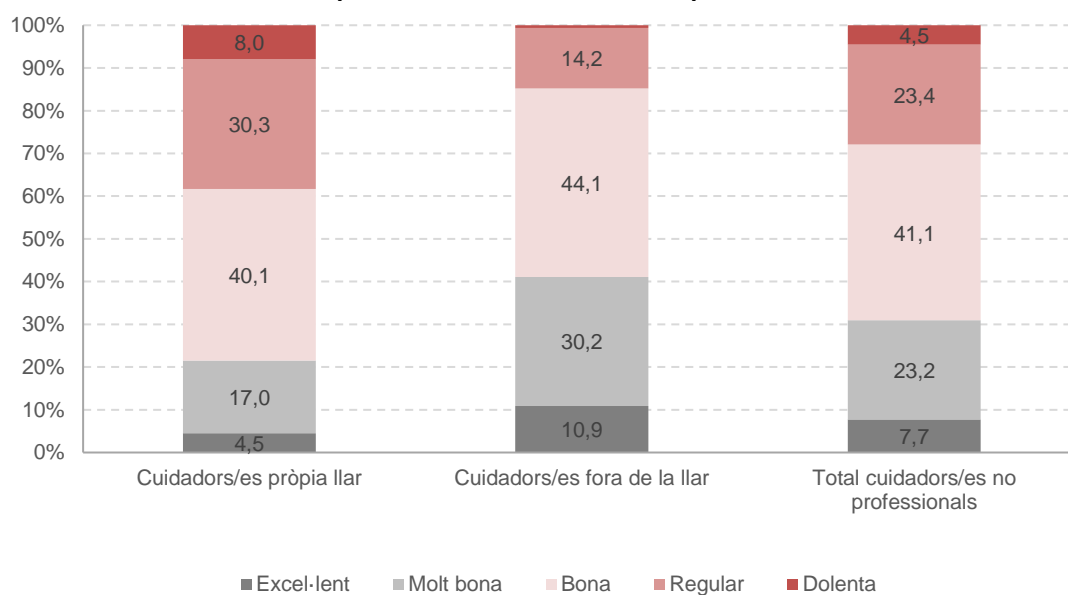
Font: elaboració pròpia amb dades de l'ESB, 2016.

Gràfic 2. Ingressos nets mensuals dels cuidadors/es no professionals. Barcelona, 2016

Font: elaboració pròpia amb dades de l'ESB, 2016.

Gràfic 3. Estat de salut percebut dels cuidadors/es no professionals. Barcelona, 2016

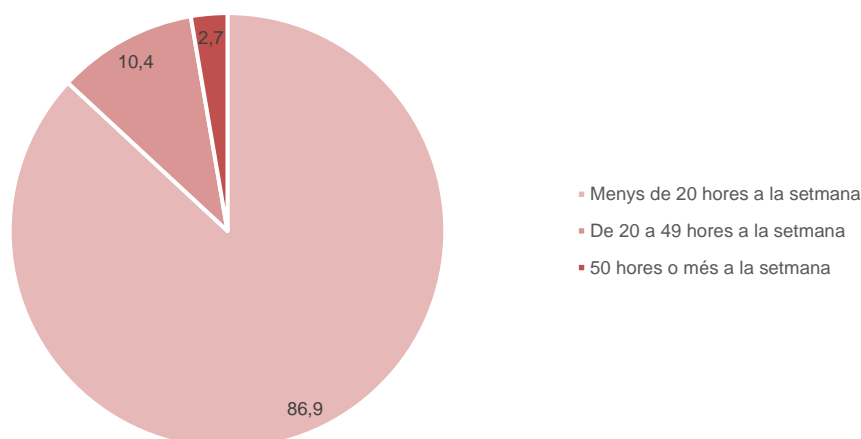

Font: elaboració pròpia amb dades de l'ESB, 2016.

Com s'ha avançat anteriorment, mitjançant l'ESB només és possible conèixer el temps dedicat a les cures quan aquestes tenen lloc a una altra llar. El 87% de les persones que cuiden fora de la pròpia llar en dediquen menys de 20 hores a la setmana (gràfic 4). Per tant, malgrat que la participació dels barcelonins/nes en la cura fora de la seva llar de persones amb problemes de salut i/o d'avançada edat és rellevant, es tracta d'una cura de menor intensitat⁴. Només el 13% d'aquest perfil de cuidadors/es declara destinar a aquesta tasca més de 20 hores setmanals.

⁴ Malauradament l'ASB no permet desagregar més les hores dedicades a les tasques de cura.

Gràfic 4. Intensitat de les cures. Cuidadors/es no professionals fora de la llar. Barcelona, 2016

Font: elaboració pròpia amb dades de l'ESB, 2016.

De fet, tot indica que l'espai on es realitzen les cures està molt relacionat amb la intensitat amb què es realitzen aquestes tasques. D'acord amb les dades per l'Àmbit metropolità també consultades de l'*Encuesta de Condiciones de Vida (ECV)*, edició de 2016, quan la cura es realitza dins la pròpia llar la dedicació augmenta substancialment. Pràcticament 6 de cada 10 cuidadors/es no professionals dins la llar dediquen 20 hores o més setmanalment, mentre que pels cuidadors/es no professionals de fora de la llar aquest percentatge es redueix al 20%. En termes explicatius es poden assenyalar almenys dos elements sobre aquesta qüestió: el grau de necessitat de cures de la persona cuidada i l'articulació de les cures informals amb altres recursos públics i/o privats. Pel que fa al primer element, si els nivells de necessitat de la persona cuidada són moderats, això permet a la persona cuidadora residir en un altre domicili diferent al de la persona cuidada. A més, poden donar-se altres estructures d'oportunitat que afavoreixin aquest fet, com ara la proximitat física entre ambdós domicilis. Pel que fa al segon element, en casos en què les necessitats de cura siguin més intenses, l'organització de les cures pot també combinar-se amb recursos públics o proveïts pel mercat, de manera que els cuidadors/res informals residents a altres llars podrien no ser els cuidadors/res principals.

L'anàlisi de la intensitat de la dedicació a les tasques de cura segons sexe (taula 4) indica, a més a més, que les dones assumeixen en una proporció més elevada les cures que requereixen de més temps de dedicació (15,7% les dones i 9,9% els homes). Així, els resultats apuntarien que la diferència més rellevant que es dona actualment en clau de gènere pel que fa a les cures de caràcter informal és precisament la desigualtat amb què es reparteix la intensitat de les cures entre els homes i les dones. Altres fonts consultades, com ara la *European Quality of Life Surveys (2016)* o la *Encuesta de Nacional de Salud (2017)*⁵, indiquen el mateix patró que reflecteixen els resultats de l'ESB. Això és, que si bé la proporció de dones dins del col·lectiu de cuidadors/es no professionals és més elevada que la dels homes, les dones també tendeixen a dedicar més hores

⁵ Les dades fan referència a Espanya.

a les cures que els seus homòlegs masculins. Per exemple, les dones espanyoles dediquen una mitjana de 19 hores setmanals, mentre que els homes dediquen 13,5 hores⁶.

Taula 4. Intensitat de les cures segons sexe. Cuidadors/es no professionals fora de la llar. Barcelona, 2016

	Homes	Dones	Total Cuidadors/es fora de la llar
Menys de 20 hores a la setmana	90,1	84,3	86,9
De 20 a 49 hores a la setmana	8,6	11,9	10,4
50 hores o més a la setmana	1,3	3,8	2,7
	100,0	100,0	100,0

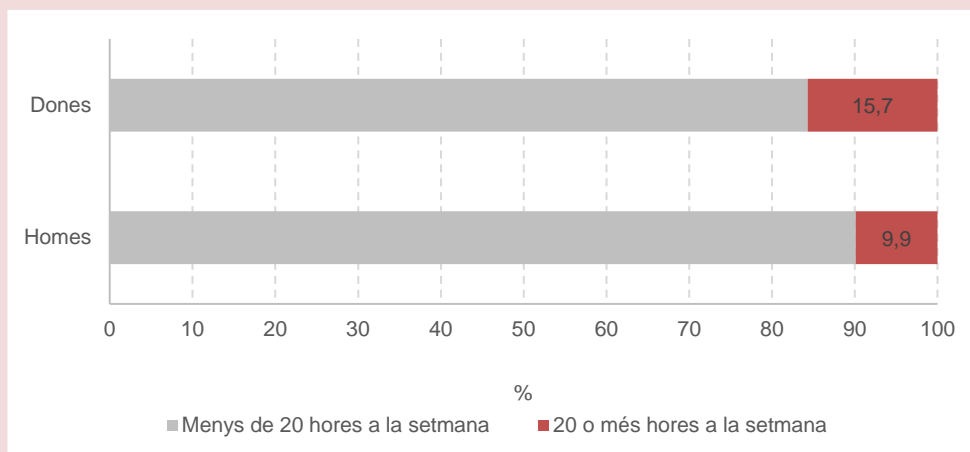
Font: elaboració pròpia amb dades de l'ESB, 2016.

Un altre factor d'anàlisi podria ser el tipus d'activitat realitzada en relació a les cures. Això és, si es donen diferències entre homes i dones pel que fa a les cures més físiques de la persona dependent (donar de menjar, vestir, rentar, etc.) i les cures de vigília i acompanyament (acompanyar al metge, fer companyia, etc.). Malauradament les enquestes d'usos del temps disponibles a dia d'avui que permetrien analitzar aquesta qüestió no compten amb mostres de població prou grans com per garantir la significativitat estadística dels resultats. En tot cas, estudis recents de caràcter qualitatiu assenyalen una progressiva incorporació dels homes a les cures de llarga durada i els nous compromisos adquirits com a marits, fills o pares de persones dependents (Comas-d'Argemir i Soronellas, 2019). Tanmateix, no es tractaria de canvis lineals per a totes les famílies, sinó que estarien protagonitzats en major mesura per les que disposen de menys recursos econòmics, les quals segurament tenen més dificultats per cobrir les necessitats de cura mitjançant el mercat.

⁶ Elaboració pròpia amb dades de la *European Quality of Life Surveys (EQLS)*, Eurofund, 2016.

Les cuidadores no professionals a Barcelona:

- Gairebé 1 de cada 5 dones de 16 i més anys residint a la ciutat son cuidadores no professionals.
- Tot i que les cures majoritàriament es duen a terme dins la pròpia llar, a Barcelona adquireix força rellevància l'atenció en domicilis diferents al de residència.
- Les cures fora de la llar són de menor intensitat. No obstant, les dones en dediquen més temps que els homes.

En síntesi, d'acord als objectius d'aquest informe, el col·lectiu de cuidadors/es no professionals es pot xifrar a la ciutat en, aproximadament, 322.000 persones (taula 2). Pràcticament la meitat d'aquestes (160,2 milers de persones) duen a terme les tasques de cura a la mateixa llar. Tot i que amb l'ESB no es pot conèixer quan de temps dediquen a aquesta tasca, altres enquestes consultades⁷ apunten que el temps de dedicació és superior a quan les cures no es realitzen al propi domicili. Entre les persones que cuiden fora de la seva llar (135,8 milers), només 18.000 barcelonins/nes ho fan amb major implicació horària (més de 20 hores setmanals). La suma d'ambdós col·lectius podria constituir la població potencialment beneficiària de la 'Targeta de cures plus', això és, l'adreçada a persones que exerceixen tasques de cura amb major intensitat i dedicació⁸.

Cuidadors/es familiars no professionals (LAPAD)

També amb caràcter no professional, és possible identificar a les cuidadores familiars reconegudes mitjançant la LAPAD. Malgrat que en el seu disseny aspirava a ser una figura residual —donant un pes prioritari als serveis per sobre les prestacions— i que l'Administració General de l'Estat intenta disminuir la seva preponderància —aplicant un coeficient reductor a les transferències a les CCAA per persona dependent si la prestació a la que accedeixen és

⁷ Encuesta de Condiciones de Vida, edició 2016 (INE).

⁸ Veure apartat de A tall de síntesi i l'Annex.

aquesta—, constitueixen el principal recurs públic. El predomini de les *Prestacions econòmiques per a les cures en l'entorn familiar* dins el Sistema para la Autonomía y Atención a la Dependencia (SAAD), està allunyat de l'objectiu inicial de descarregar a les dones i a les famílies de les cures a les persones dependents i té importants repercussions tant en la qualitat de les cures com en l'efectivitat de les mateixes (per la persona cuidada i pel propi cuidador/a). La dotació econòmica de les prestacions és molt inferior a la inversió pública que caldria fer per crear i mantenir els serveis que donessin resposta a les necessitats actuals de cures de llarga durada. D'aquí també que el SAAD espanyol es pugui qualificar de sistema de baix cost. A Espanya, representen el 31,6% del conjunt de serveis i prestacions l'any 2020. I a Catalunya, el 43,1% al mes de setembre de 2021⁹ (Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya).

Com s'esmentà anteriorment, mitjançant l'ASB no és possible saber quantes de les persones cuidadores no professionals (322.000 persones) tenen el reconeixement de la LAPAD. No obstant, els registres administratius disponibles apunten que a Barcelona actualment hi ha 39.982 Programes Individuals d'Atenció (PIA) actius, els quals donen lloc a 58.983 serveis i/o prestacions¹⁰. La prestació econòmica per cures en l'entorn familiar constitueix el 30% del conjunt de serveis i/o prestacions. Aproximadament en 4 de cada 10 persones amb dependència, la cura s'articula mitjançant els cuidadors/es familiars no professionals. Malgrat que el titular de la prestació és la persona dependent, es pot afirmar que a Barcelona hi ha 17.608 cuidadors/es no professionals en l'entorn familiar que cobren una prestació derivada de la Llei de dependència. Es tractaria, en tot cas, d'un col·lectiu inclòs en aquest univers de cuidadors/es no professionals quantificat als paràgrafs anteriors.

Taula 5. Prestacions i serveis actius per a persones amb dependència. Barcelona, 2021

Servei d'atenció domiciliària	17.005
Teleassistència	16.616
Centre de dia	2.659
Residència	261
Assistent personal	27
Vinculada a SAD	1.282
Vinculada a centre de dia	305
Vinculada a residència	2.894
Prestació Assistent personal	326
Prestació Cuidador/a no professional	17.608
Nombre actual de prestacions i serveis	58.983
Nombre total de persones beneficiàries	39.982

Font: elaboració pròpia amb dades facilitades per l'Ajuntament de Barcelona.

La Llei de dependència també articula la possibilitat que les cuidadores familiars no professionals es subscriuguin al *Convenio especial de cuidadores no profesionales de personas en situación de*

⁹ Les dades de Catalunya a https://dretssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/persones_amb_dependencia/dades_dependencia/

¹⁰ Dades d'octubre de 2021 facilitades per l'Ajuntament de Barcelona.

*dependencia*¹¹. Mitjançant aquest conveni —adreçat a les cuidadores menors de 65 anys que no es trobin en situació d'alta a qualsevol règim de la Seguretat Social a temps complet, a l'atur o siguin perceptors/es de determinades prestacions— es vol protegir el col·lectiu davant les situacions de jubilació, incapacitat permanent i/o supervivència. La quota d'afiliació és abonada directament per l'Administració general de l'Estat, tot i que amb les polítiques d'austeritat aplicades arrel de la crisi econòmica de 2008 es va suspendre el pagament. A partir d'abril de 2019, la nova normativa, reactiva la protecció social d'aquest col·lectiu. En tot cas, el nombre de cuidadores familiars que estan donades d'alta a la Seguretat Social és molt baix. Representen el 13,4% sobre el conjunt de cuidadores familiars no professionals a Espanya i el 6,8% a Catalunya (Asociación estatal de directores y gerentes de Servicios Sociales, 2021).

Mitjançant els registres administratius disponibles per la província de Barcelona, es procedeix a estimar el nombre de persones afiliades a la Seguretat Social sota aquest conveni a la ciutat de Barcelona. Es tracta d'un col·lectiu molt reduït (taula 6) que no arriba a constituir ni l'1% (0,18%) sobre la població afiliada al Règim General de la Seguretat Social. El 88% són dones. A la ciutat de Barcelona s'estima que puguin ser de l'ordre de 1.800 persones. Sobre el conjunt de cuidadors/es no professionals amb prestació quantificats anteriorment, representarien el 10%. Això és, 1 de cada 10 cuidadors/es no professionals en l'entorn familiar regulades mitjançant la Llei de dependència també comptarien amb la protecció de la Seguretat Social.

Taula 6. Afiliats/des al Conveni especial de cuidadors/es no professionals de persones en situació de dependència. Província de Barcelona i Barcelona, 2012-2021

	Província de Barcelona		Barcelona
	Absoluts	% afiliats/des Cuidadors/es no professionals sobre el total d'afiliats/des al Règim General	<i>Estimació Absoluts</i>
des-12	2.846	0,157	1.346
des-13	2.003	0,111	953
des-14	1.583	0,085	747
des-15	1.296	0,067	608
des-16	1.064	0,053	495
des-17	872	0,041	400
des-18	708	0,033	324
des-19	3.597	0,162	1.630
des-20	3.726	0,173	1.675
oct-21	3.965	0,176	1.785

Font: elaboració pròpia amb dades de Seguretat Social, Afiliats en alta laboral, Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones.

¹¹ Real Decreto 615/2007, Real Decreto-Ley 6/2019 y Real Decreto-Ley 8/2019. <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/Afiliacion/10547/10555/51635>

3. Cuidadors/es professionals

3.1. Treballadors/es del Servei d'Assistència Domiciliària

El servei d'assistència domiciliària (SAD) ocupa un paper destacat en la desmercantilització de les cures. Es tracta d'un conjunt d'accions que es realitzen al domicili dirigides a proporcionar atenció personal, ajuda a la llar i suport social a la població amb manca d'autonomia personal. En tant que serveis de proximitat, la competència s'atribueix als ens locals (i als consells comarcals per als municipis menors de 20.000 habitants). En els darrers anys, ha augmentat progressivament la dotació pressupostària dels municipis als serveis domiciliaris copant aproximadament un terç de la despesa dels serveis socials bàsics.

No obstant, quantificar el nombre de treballadores del SAD no és una tasca senzilla. Dos factors poden ajudar a explicar aquesta manca d'informació: la descentralització del servei i, alhora, l'externalització del mateix en gran part dels consistoris al sistema privat. S'estima que les treballadores del SAD siguin entre 100.000 i 130.000 al conjunt de l'Estat espanyol (Asociación estatal de directoras y gerentes de Servicios Sociales, 2021; RTVE, 2021).

Per la ciutat de Barcelona, segons les dades de les quals es disposa, aquest col·lectiu estaria constituït per entre 3.500 i 4.500¹² persones, que cobreixen els aproximadament 17.000 serveis actius a la ciutat¹³.

Taula 7. Treballadores del Servei d'assistència domiciliària. Barcelona, 2015-2021

	Absoluts
Treballadores del Servei d'assistència domiciliària	3.500-4.500

Font: elaboració pròpia amb dades facilitades per l'Ajuntament de Barcelona.

De les condicions laborals de les treballadores del SAD del consistori, es coneix que l'any 2015 el 44% tenia un contracte temporal, el 76% una jornada laboral inferior a 37 hores i el 95% un sou baix (inferior a 9,47 €/hora bruts). Així, 4 de cada 10 treballadores acumularien a la vegada els tres indicadors de precarietat (Àrea de Drets Socials, 2016).

3.2. Treballadors/es de la llar

El volum de treballadores de la llar i de les cures contractades directament per les famílies a Espanya és molt superior al de la resta de països europeus. La relació és inversa a la despesa pública en el desenvolupament de l'assistència en serveis residencials i dels serveis socials

¹² González Clota, V. (2021, febrer 4). Revolta laboral contra la manca de control públic dels serveis d'atenció domiciliària. *Directa*, <https://directa.cat/els-serveis-datencio-domiciliaria-a-catalunya-sense-control-de-les-institucions-publicues/>.

¹³ Les dades relatives a l'any 2015 han estat facilitades per l'Ajuntament de Barcelona.

sense allotjament (Intermon-Oxfam, 2021; UGT, 2019; Nogueira i Zalakain, 2015). Malgrat que constitueix un mecanisme de formalització de les cures, en realitat les pèssimes condicions laborals i la precarietat del sector (emparada per la pròpia legislació) constaten una externalització de les cures a molt baix cost. D'altra banda, en termes pràctics el treball domèstic i el de cures resulta molt difícil de separar. En la majoria dels casos les persones contractades com treballadores de la llar realitzen tasques de cura, però també tasques domèstiques (Nogueira i Zalakain, 2015).

Per realitzar l'aproximació al nombre de treballadores de la llar a la ciutat s'utilitzen en aquest cas diferents fonts de naturalesa també diversa. D'una banda, registres administratius de la Seguretat Social i, per una altra banda, dades d'enquesta provinents de la *Encuesta de Población Activa*. La triangulació de les diferents dades ha de permetre en última instància estimar el grau de contractació informal del col·lectiu¹⁴.

Registres administratius de la Seguretat Social

Tot i que ençà l'any 2012 el Règim especial dels treballadors/es de la llar queda integrat dins del Règim General de la Seguretat Social (sota la rúbrica Sistema especial de treballadors/es de la llar), el propi Ministeri presenta les dades desagregades. Alhora, hi ha dues fonts de dades diferents en funció de si es considera el municipi del compte de cotització de l'activitat econòmica —la d'afiliacions de la pròpia Seguretat Social— o si el municipi fa referència al domicili padronal de l'afiliat/da —en aquest cas, es tracta d'una explotació pròpia de l'Idescat—. Aquesta consideració és rellevant pel disseny de la 'Targeta cuidadora' en la mesura que, en el primer cas, l'aproximació és a les treballadores de la llar que duen l'activitat a la ciutat independentment de quin sigui el seu municipi de residència. En el segon cas, en canvi, es quantifiquen les treballadores de la llar residents a Barcelona, però que poden alhora treballar en un altre municipi.

Pel que fa a les primeres, els afiliats/des al Sistema especial de treballadors/es de la llar que desenvolupen la seva activitat al municipi de Barcelona¹⁵, es quantifiquen en 26.150 persones (taula 8). Representen el 2,6% dels afiliats/des del Règim General i el 2,3% dels total d'afiliats/as al conjunt de la ciutat. En aquest cas, no és possible desagregar les dades per sexe.

Taula 8. Afiliats/des (darrer dia mes) al Sistema especial de treballadors/es de la llar d'acord al municipi on es desenvolupa l'activitat econòmica. Barcelona (municipi), 2010-2021

	Absoluts	% sobre el total de afiliats/des	% sobre el total d'afiliats/des del Regim General
des-10	23.261	2,3	2,6
des-11	23.680	2,4	2,7
des-12	31.738	3,3	3,7

¹⁴ Veure apartat 3.2.

¹⁵ <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/EstadisticasPresupuestosEstudios/Estadisticas/EST8/EST10/EST305/1836>

des-13	31.960	3,3	3,7
des-14	32.129	3,2	3,7
des-15	32.061	3,1	3,5
des-16	31.561	3,0	3,4
des-17	30.348	2,8	3,1
des-18	29.393	2,6	3,0
des-19	28.093	2,5	2,8
des-20	26.686	2,4	2,7
oct-21	26.150	2,3	2,6

Font: elaboració pròpia amb dades de Seguretat Social, Afiliats en alta laboral, Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones.

Les treballadores de la llar desenvolupant l'activitat econòmica al conjunt de la província de Barcelona, representen un percentatge més baix que a la ciutat de Barcelona. Això és, el 2,1% sobre el Règim General i l'1,8% sobre el total d'afiliats (taula 9). En aquest cas, però, sí està disponible la desagregació per sexe. Les dones constitueixen el 94% del col·lectiu.

Taula 9. Afiliats/des (darrer dia mes) al Sistema especial de treballadors/es de la llar d'acord al municipi on es desenvolupa l'activitat econòmica. Província de Barcelona, 2010-2021

	Homes	Dones	Total	% dones TD sobre el total TD	% dones TD sobre el total dones afiliades	% TD sobre el total afiliats	% dones TD sobre el total dones Regim General	% TD sobre el total Regim General
des-12	3.883	51.971	55.856	93,0	5,0	2,6	5,7	3,1
des-13	3.922	52.485	56.410	93,0	5,0	2,6	5,7	3,1
des-14	3.866	52.717	56.584	93,2	4,9	2,5	5,6	3,0
des-15	3.760	52.601	56.363	93,3	4,7	2,4	5,4	2,9
des-16	3.573	52.173	55.748	93,6	4,5	2,3	5,1	2,8
des-17	3.172	50.431	53.604	94,1	4,2	2,1	4,8	2,5
des-18	3.007	48.856	51.864	94,2	4,0	2,0	4,5	2,4
des-19	2.735	46.815	49.550	94,5	3,7	1,9	4,2	2,2
des-20	2.680	44.658	47.338	94,3	3,6	1,8	4,1	2,2
oct-21	2.521	44.039	46.560	94,6	3,5	1,8	3,9	2,1

Font: elaboració pròpia amb dades de Seguretat Social, Afiliats en alta laboral, Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones.

De l'explotació pròpia que l'Idescat realitza dels fitxers d'afiliats i afiliacions que rep de la Seguretat Social¹⁶, és possible disposar de les afiliacions¹⁷ al Sistema especial de treballadors/es de la llar del Règim General d'acord al domicili padronal de la persona afiliada. Això és, en aquest cas, la informació que es presenta fa referència a les treballadores de la llar que resideixen a la ciutat.

Les treballadores de la llar que resideixen a la ciutat de Barcelona es xifren a octubre de 2021 en 21.339 persones. Pràcticament el 96% són dones (taula 10). En el conjunt d'afiliacions

¹⁶ <https://www.idescat.cat/pub/?id=afi&n=8602&by=mun>

¹⁷ Les afiliacions als diferents règims de la Seguretat Social es corresponen amb les situacions que generen obligació de cotitzar, és a dir, una mateixa persona es comptabilitza tantes vegades com situacions tingui, ja sigui en el mateix règim o en diferents.

representen el 2,9% i el 5,5% sobre el conjunt de dones afiliades a la ciutat. Les dades per la província de Barcelona en aquest cas també apunten un pes menor del col·lectiu que a Barcelona (taula 11).

Taula 10. Afiliacions al Sistema especial treballador/es de la llar segons sexe. Barcelona (municipi), 2012-2021

	Homes	Dones	Total	% dones treballadores de la llar sobre el total treballadors/es de la llar	% dones treballadores de la llar sobre el total dones afiliacions	% treballadors/es de la llar sobre el total afiliacions
des-12	1.586	25.672	27.258	94,2	8,0	4,3
des-13	1.612	25.739	27.351	94,1	8,1	4,4
des-14	1.599	25.515	27.114	94,1	7,8	4,2
des-15	1.612	25.051	26.663	94,0	7,5	4,0
des-16	1.423	24.207	25.630	94,4	7,0	3,7
des-17	1.232	23.188	24.420	95,0	6,5	3,5
des-18	1.178	22.447	23.625	95,0	6,1	3,3
des-19	1.040	21.623	22.663	95,4	5,8	3,1
des-20	1.010	20.646	21.656	95,3	5,8	3,0
oct-21	938	20.401	21.339	95,6	5,5	2,9

Font: elaboració pròpia amb dades d'Afiliats i afiliacions a la Seguretat Social segons residència padronal de l'afiliat, Idescat.

Taula 11. Afiliacions al Sistema especial treballador/es de la llar segons sexe. Província de Barcelona. 2012-2021

	Homes	Dones	Total	% dones treballadores de la llar sobre el total treballadors/es de la llar	% dones treballadores de la llar total el total dones afiliacions	% treballadors/es de la llar sobre el total afiliacions
des-12	3.746	69.068	72.814	94,9	6,7	3,4
des-13	3.805	68.465	72.270	94,7	6,7	3,4
des-14	3.802	67.877	71.679	94,7	6,4	3,3
des-15	3.698	67.019	70.717	94,8	6,2	3,1
des-16	3.450	66.345	69.795	95,1	5,9	3,0
des-17	3.007	64.148	67.155	95,5	5,5	2,8
des-18	2.855	62.122	64.977	95,6	5,2	2,6
des-19	2.635	59.628	62.263	95,8	4,9	2,5
des-20	2.518	56.307	58.825	95,7	4,7	2,4
oct-21	2.353	55.810	58.163	96,0	4,5	2,3

Font: elaboració pròpia amb dades d'Afiliats i afiliacions a la Seguretat Social segons residència padronal de l'afiliat, Idescat.

Una altra de les característiques que es poden extreure dels registres administratius, és l'elevat pes de la població estrangera entre el col·lectiu de treballadores de la llar (taula 12). Actualment, més de la meitat de les treballadores de la llar que resideixen a Barcelona (55,2%) tenen nacionalitat estrangera, mentre que en el conjunt d'afiliacions tenen un pes molt inferior (22,1%). Del conjunt d'afiliacions de les persones amb nacionalitat estrangera, les treballadores de la llar

constitueixen el 6,6%. És a dir, el sector d'activitat té un pes rellevant entre les persones estrangeres, mentre que pels de nacionalitat espanyola no arriba al 2%.

Taula 12. Afiliacions al Sistema especial treballador/es de la llar segons nacionalitat. Catalunya, província de Barcelona i Barcelona, 2019-2021

		Espanyola	Estrangera	Total	% estrangera de treballadors/es de la llar	% estrangera sobre el total d'afiliacions	% estrangeres llar sobre el total estrangeres afiliacions
Barcelona	des-19	10.147	12.516	22.663	55,2	22,1	7,6
	des-20	10.080	11.576	21.656	53,5	21,7	7,5
	oct-21	10.203	11.136	21.339	52,2	22,9	6,6
Província de Barcelona	des-19	32.475	29.788	62.263	47,8	14,5	8,1
	des-20	31.548	27.277	58.825	46,4	14,2	7,8
	oct-21	31.586	26.577	58.163	45,7	15,0	7,0
Catalunya	des-19	39.479	37.096	76.575	48,4	14,8	7,3
	des-20	38.284	34.095	72.379	47,1	14,6	6,9
	oct-21	38.129	33.772	71.901	47,0	15,5	6,2

Font: elaboració pròpia amb dades d' Afiliats i afiliacions a la Seguretat Social segons residència padronal de l'afiliat, Idescat.

Per grups d'edat, s'observa la sobrerrepresentació de les persones de 45 i més anys, pràcticament 2 de cada 3 tenen aquesta edat (taula 13).

Taula 13. Afiliacions al Sistema especial treballadors/es llar segons grups d'edat. Barcelona, 2019-2021

	Grups d'edat	des-19	des-20	oct-21
Absoluts Treballadors/es de la llar segons grups d'edat	Menys de 30 anys	1.000	961	889
	De 30 a 44 anys	7.724	7.212	6.857
	De 45 a 54 anys	6.915	6.586	6.624
	De 55 anys i més	7.024	6.897	6.969
	Total	22.663	21.656	21.339
% Treballadors/es de la llar segons grups d'edat	Menys de 30 anys	4,4	4,4	4,2
	De 30 a 44 anys	34,1	33,3	32,1
	De 45 a 54 anys	30,5	30,4	31,0
	De 55 anys i més	31,0	31,8	32,7
	Total	100,0	100,0	100,0
% Total afiliacions segons grups d'edat	Menys de 30 anys	16,9	15,8	16,3
	De 30 a 44 anys	39,6	39,3	38,9
	De 45 a 54 anys	25,1	25,6	25,6
	De 55 anys i més	18,3	19,3	19,3
	Total	100,0	100,0	100,0

Font: elaboració pròpia amb dades d' Afiliats i afiliacions a la Seguretat Social segons residència padronal de l'afiliat, Idescat.

3.3. Treballadors/es de la llar sense contracte

Enquesta de Població Activa

En l'esglaó més baix de la cura professional, sense cap tipus de regulació ni formalització, les treballadores de la llar sense contracte s'hi integren a l'organització social de les cures. Alhora formen part de les cadenes globals de cura que amaguen desigualtats de gènere, però també de

classe. La pròpia *Llei d'estrangeria* opera perquè es converteixi en un sector refugi de dones migrades que es troben en una situació administrativa irregular. Tot i que constitueix un recurs de fàcil accés en absència d'altres opcions laborals, al mateix temps reforça i reproduïx la vulnerabilitat social del col·lectiu.

Amb l'objectiu d'identificar als treballadors/es de la llar més enllà de les afiliacions, s'ha explorat també les dades de l'*Encuesta de Población Activa (EPA)*¹⁸. En aquest sentit, la recerca existent assenyala un elevat percentatge de contractació informal dins el col·lectiu —d'aproximadament el 25% a Espanya (UGT, 2019; Oxfam, 2021)— que reforça i reproduïx alhora la seva vulnerabilitat social.

Inicialment, l'aproximació es realitza a partir de les persones que es declaren ocupades i que tenen assignat el codi d'activitat 970 '*Llars que ocupen personal domèstic*' (CNAE-2009). No obstant, a diferència d'aproximacions realitzades en altres estudis, en aquest cas es considera també el codi d'ocupació, donat que no tota la població ocupada sota el paraigües d'aquesta activitat es dedica a tasques de cura. Així, tot i que la principal ocupació és també 'Empleats/des domèstiques' (91), es recullen altres ocupacions que no tenen res a veure amb la cura de les persones. Això és rellevant i es manifesta sobretot al desagregar les dades per sexe. En el cas dels homes, malgrat constar a l'activitat com a ocupats domèstics per altres llars, la principal ocupació (el 41% al conjunt d'Espanya) són tasques de manteniment i neteja d'edificis, conserges i majordoms (corresponen al codi 583 de la CNO-2011). Per tal d'evitar això, en aquesta anàlisi detallada de l'activitat i els codis d'ocupació, es comptabilitzen els/les que tenen l'activitat 970 i, a més, el seu codi d'ocupació respon a tasques de cura de persones grans i/o discapacitades¹⁹.

Un altre aspecte important del tractament de les dades que s'ha d'esmentar és que, tot i que el màxim nivell de desagregació territorial que permet l'EPA és la província, s'ha realitzat un exercici d'estimació per aproximar un nombre absolut d'aquest tipus de treballadors/es per el municipi de Barcelona. En aquest sentit, s'utilitza com a base el percentatge dels treballadors/es domèstics de la llar sobre el total d'ocupats/des de la província de Barcelona per estimar la dada absoluta del municipi de Barcelona. A aquesta proporció, se l'afegeixen 0,7 punts percentuals que corresponen a la diferència que s'observa en el pes del treballadors/es domèstics sobre el conjunt d'afiliats i que es manté en el temps entre la ciutat de Barcelona i la província (taules 10 i 11). D'acord amb aquesta conceptualització i metodologia de càlcul, es comptabilitzen l'any 2017 26.900 treballadors/es domèstiques al municipi de Barcelona.

¹⁸ Fitxer de microdades del 4 trimestre de l'any 2017.

¹⁹ Codi 571-Trabajadores de los cuidados personales a domicilio (excepto cuidadores de niños), 561-Auxiliares de enfermería; 589-Otros trabajadores de servicios personales i pròpiament els 910-Empleados domésticos.

Taula 14. Ocupats/des Treballadors domèstics de la llar. Província de Barcelona, Catalunya i Espanya, 2017 (4rt trimestre).

	Dones ocupades (Milers persones)	Total Ocupats/des (Milers persones)	Dones Ocupades TD (Milers persones)	Total Ocupats/des TD (Milers persones)	% dones TD sobre el total TD	% TD sobre el total Ocupats/des
Província de Barcelona	1.173,0	2.472,2	70,9	73,9	96,0	3,0
Catalunya	1.557,3	3.316,2	88,5	92,1	96,1	2,8
Espanya	8.659,1	18.998,4	527,4	544,2	96,9	2,9
Barcelona*	346,9	726,4	25,8**	26,9**	96,0	3,7

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Encuesta de Población Activa, INE.

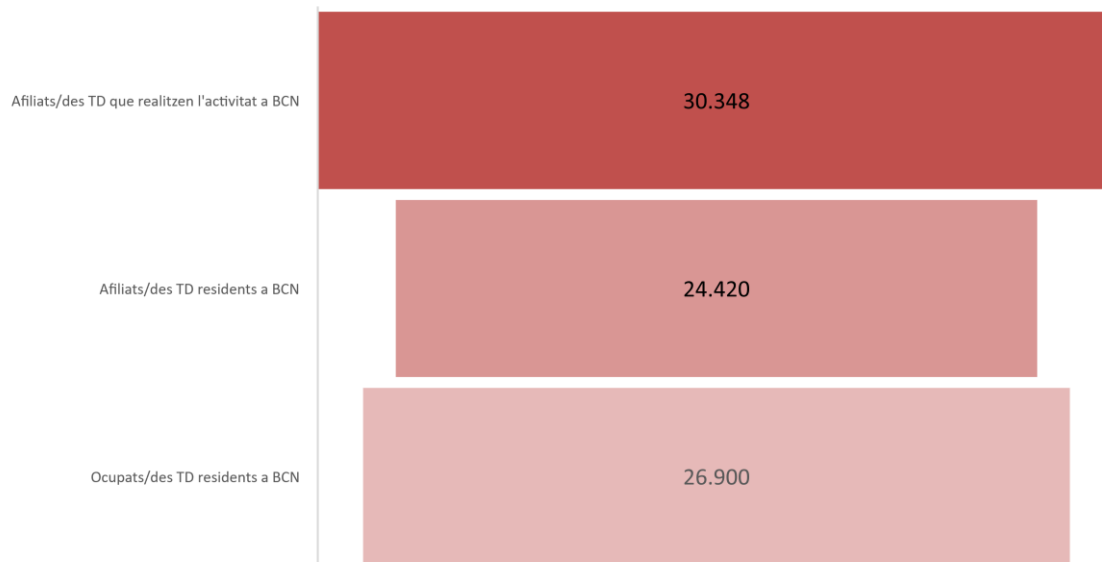
*Les dades sobre població ocupada a la ciutat de Barcelona s'han extret de:

<https://ajuntament.barcelona.cat/barcelonaeconomia/ca/mercat-de-treball/poblacio-activa-i-ocupada/evolucio-de-la-poblacio-ocupada> (INE i Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona)

** Dades estimades.

Finalment, el contrast de les dades d'ambdues fonts de dades²⁰ (afiliacions d'Idescat i ocupats/des de l'EPA) permet aproximar el volum de treball domèstic de caràcter informal (treballadors/es de la llar sense contracte). Tant a la província com al municipi de Barcelona, la proporció de treball submergit entorn al treball domèstic i les cures s'estima aproximadament en el 10%. En termes absoluts, correspondria a unes 2.500 persones al municipi de Barcelona²¹. La figura 1 sintetitza quantitativament la relació entre les treballadores de la llar afiliades i realitzant l'activitat a Barcelona, les afiliades residents a la ciutat i les ocupades residents (afiliades o no).

Figura 1. Treballadors/es domèstics (ocupats/des i afiliats/des). Barcelona, 2017

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Seguretat Social i de l'EPA.

²⁰ Es comparen les dades de l'any 2017.

²¹ Es tracta d'una estimació conservadora que estableix el mínim de persones que es trobarien en aquesta situació, però el nombre podria ser més elevat. Altres estudis realitzats a Espanya per altres àmbits territorials estimen el percentatge de treballadores de la llar sense contractes en un 25%-30%. Un 30% de treballadores de la llar sense contracte a Barcelona en comptes del 10% estimat es traduiria en 7.500 persones. Als càlculs finals del públic potencialment beneficiari de la "Targeta de cures general" s'ha optat per treballar amb l'escenari estimat del 10% seguint un criteri de coherència metodològica.

A tall de síntesi: beneficiaris potencials de la Targeta Cuidadora

La diferenciació de les cures envers les persones malaltes i/o dependents considerant la seva professionalització, ha permès realitzar una aproximació quantitativa al volum de persones cuidadores que resideixen a la ciutat de Barcelona. El resultat és un *patchwork* dels diferents perfils, no exempts de dificultat per establir la delimitació entre ells ni el coneixement exacte de la seva magnitud.

No obstant, a la figura següent se sintetitza la informació recollida d'acord als públics potencials que estableix la 'Targeta Cuidadora', dissenyada per la Direcció de Serveis d'Envel·liment i Cures de l'Ajuntament de Barcelona. Així, la 'Targeta de cures general' tindria aproximadament 355 mil persones beneficiàries. S'inclourien en aquest nombre tots els cuidadors/es no professionals identificats mitjançant l'ESB amb independència de si les cures es produeixen dins o fora de la llar i de la intensitat de les cures. No es comptabilitzen explícitament els cuidadors/es familiars no professionals reconeguts per la LAPAD en la mesura que ja estarien inclosos en el perfil anterior. Se'n afegeixen també com a potencials beneficiaris els perfils professionals relatius a les treballadores del SAD (4.500), les treballadores de la llar i de les cures (26.150) i les treballadores de la llar i de les cures sense contracte estimades (2.500).

Pel que fa a la 'Targeta de cures plus', dirigida a persones que exerceixen tasques de cura amb una intensitat i dedicació majors (178.000), s'inclourien totes les cuidadores no professionals en l'àmbit de la llar (160.200) i les que dediquen 20 hores o més a la setmana en una altra llar (18.000). Finalment, s'estimen 33 mil persones potencialment beneficiàries de la 'Targeta per professionals de la cura'. S'inclourien les treballadores del SAD (4.500), les treballadores de la llar i de les cures (26.150) i l'estimació de les treballadores de la llar i de les cures irregulars (2.500).

Figura 2. Població potencial de la Targeta Cuidadora. Barcelona, 2021

Annex

A.1. Identificació i anàlisi sociodemogràfica de la població potencialment beneficiària de la 'Targeta de cures plus'

Es considera població potencialment beneficiària de la 'Targeta de cures plus' a les persones que tenen cura d'una persona de manera no professional a la pròpia llar²² i a les que en cuiden fora de la llar i en dediquen 20 o més hores a la setmana. D'acord amb aquesta conceptualització i a les dades recollides per l'Enquesta de Salut de Barcelona (2016), el **13,3% de la població de 16 i més anys** resident al municipi de Barcelona en seria potencialment beneficiària. En termes absoluts, se xifren aproximadament en 178.000 persones. A la taula A1 es recullen les principals característiques sociodemogràfiques del col·lectiu.

Targeta de cures 'plus'

Dirigida a persones que exerceixen tasques de cura amb una intensitat i dedicació majors

160.200 cuidadors/es a la pròpia llar

18.000 cuidadors/es fora de la llar (≥20 hores/set.)

178.000 persones potencialment beneficiàries

²² Amb l'Enquesta de Salut de Barcelona no és possible conèixer el temps de dedicació a les cures de les cuidadores no professionals dins la pròpia llar. No obstant, l'Enquesta de Condicions de Vida (edició 2016) assenyala que la intensitat de les cures és més elevada quan aquesta es produeix dins la pròpia llar respecte a si les cures es produeixen en un altre domicili (pràcticament el 60% de les cuidadores dins la pròpia llar dediquen més de 20 hores setmanals mentre que aquest percentatge es redueix al 20% quan la cura és fora de la llar). D'acord a aquests resultats, s'ha considerat incloure tot el col·lectiu de cuidadores no professionals a la pròpia llar com a potencials beneficiàries de la Targeta cura plus.

Taula A1. Perfil sociodemogràfic de la població potencialment beneficiària de la 'Targeta de cures plus'. Barcelona, 2016

	Targeta cures plus
<i>Sexe</i>	
Homes	40,9%
Dones	59,1%
	100,0%
<i>Edat</i>	
Edat mitjana	61 anys
Edat mediana	64 anys
<i>Grups edat</i>	
De 16 a 34 anys	7,1%
De 35 a 54 anys	27,6%
De 55 a 64 anys	17,7%
De 65 a 64 anys	23,3%
75 anys i més	24,2%
	100,0%
<i>Nacionalitat</i>	
Espanyola	89,6%
Espanyola i estrangera	3,7%
Estrangera	6,7%
	100,0%
<i>Nivell d'estudis</i>	
Estudis obligatoris o inferiors	48,5%
Estudis secundaris postobligatoris	21,6%
Estudis superiors	29,9%
	100,0%
<i>Relació amb l'activitat</i>	
Ocupats/des	29,9%
Aturats/des	9,9%
Inactius/ves	60,2%
	100,0%
<i>Ingressos nets mensuals individuals</i>	
No té ingressos	17,4%
Menys de 600 €	13,7%
De 600 a 1.200 €	37,1%
De 1.201 a 1.800 €	18,7%
De 1.801 a 3.000 €	11,5%
Més de 3.000 €	1,6%
	100,0%
<i>Estat de salut</i>	
Excel·lent	5,2%
Molt bona	17,9%
Bona	40,8%
Regular	28,7%
Dolenta	7,3%
	100,0%

Font: elaboració pròpia amb dades de l'ESB, 2016.

Referències bibliogràfiques

Asociación estatal de directores y gerentes de Servicios Sociales (2021). *XXI Dictamen del Observatorio*. Madrid.

Comas-d'Argemir, D., & Soronellas, M. (2019). Men as Carers in Long-Term Caring: Doing Gender and Doing Kinship. *Journal of Family Issues*, 40(3), 315–339. <https://doi.org/10.1177/0192513X18813185>

Intermón-Oxfam (2021). *Esenciales y sin derechos*.

Nogueira, J i Zalakain, J. (2015). *La discriminación múltiple de las mujeres inmigrantes trabajadoras en servicios domésticos y de cuidados en la Comunidad Autónoma de Euskadi*. Emakunde, Vitoria-Gasteiz.

UGT (2019). *Trabajo doméstico y de cuidados para empleadores particulares*.

**Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de
Barcelona**

Universitat Autònoma de Barcelona (Campus de Bellaterra)

Plaça del Coneixement, edifici MRA, planta 2

08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)

iermb@uab.cat